

סדר
תפילות מכל השנה

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ד"ה "אחרי ה' תלכו" (א)

פרשת בא

תשפ"ה

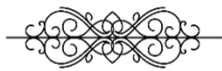
לומדים יקרים,

השבוע אנו מתחילים לפרסם סדרה של שלושה שיעורים על ד"ה "אחרי ה' תלכו" מסידור עם דא"ח. השיעור הראשון חסר, ולכן הבאנו רק את לשון אדמו"ר הזקן. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים חלק מביאור הרב לתורה אור על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

- 3..... סיכום השיעור הקודם
- 5..... פסוקי דזמרה עוסקים רק בשמו של הקב"ה
- 8..... "ברוך מרחם על הארץ" וכו'
- 9..... "ברוך חי לעד וקיים לנצח"
- 12..... "ברוך פודה ומציל"
- 14..... פסוקי דזמרה: המשכה מהעלם אל הגילוי
- 16..... האהבה והיראה בקריאת שמע

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"אחרי ה' תלכו" כו'. כתיב: "ימינך ה' נאדרי בכח, ימינך ה'" כו'. ויש להבין ענין שתי פעמים ימין הנזכר כאן. הנה יש גם כן שתי פעמים שמאל: האחד מה שכתוב "שמאלו תחת לראשי", והשני מה שכתוב "שמאלו תחת ראשי" כו'. והענין הוא, די ש בחינת שמאל דוחה במקבל ושמאל דוחה במשפיע, כמו שיתבאר בסמוך, בהיות ידוע דבחינת שמאל דוחה במקבל היינו שמשפיל את עצמו בתכלית ודוחה את עצמו למטה להיות ממארי דחושבנא, כשיחשוב ויתבונן עוצם ריחוקו מה' אחד, וגם הטוב שעושה דוחה ומשפיל בלבו שאיננו כלום מטעם שאינו אמיתי כלל, שהרי נאמר "שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה" כו', אבל שהדבר אמיתי אין לו שינוי והפסק כלל, וזהו "תכון לעד", מה שאין כן "שיקרא לא קאי", וזהו "ועד ארגיעה" כו'. וכתיב: "קרוב ה' כו' לכל אשר יקראוהו באמת", דהיינו בשפת אמת שתכון לעד בלי שינויים, אבל כשמעשה הטוב חולפת ועוברת לפעמים אין זה קרוב לה' אלא רחוק מה'. וכשמתבונן בזה ומשפיל את הטוב שבו אזי הוא בתכלית השפלות בנפשו, וכל המשפיל את עצמו הקב"ה מגביהו, שנאמר: "אם נבלת בהתנשא" כו', וגורם נשיאת ראש והגבהת המדריגה בנפשו בעבודת ה' על ידי שפלות זו כו'. וכמשל העיגול שאין בו מעלה ומטה, וכאשר נדחה למטה בתחתית העיגול הנה הוא למעלה כידוע, והיינו שיוכל לידבק בבחינת סובב כל עלמין שאין בו מעלה ומטה על ידי שפלות זו. וכמו שכתוב "ומתחת זרועות עולם", שבחינת סובב כל עלמין מקיף עליון ותחתון בהשוואה אחת, ועל כן המשפיל את עצמו הקב"ה שהוא סובב כל עלמין כידוע מגביהו כו'. וזהו "ויצעקו אל ה' בצר להם" דייקא, וכן "ממעמקים קראתיך", מבחינת עומק השפלות הנזכרת לעיל.

ולכך אמרו רבותינו ז"ל: "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש", שהוא ההכנעה דוקא, לפי שהתפילה הוא ההתדבקות בבחינת הוי"ה סובב כל עלמין, ולא יוכל להגיע לדביקות זו כי אם על ידי הכנעה בתכלית הדחיה, כמשל העיגול הנזכר לעיל, ודי למבין. וזהו "אחרי ה' תלכו", בבחינת אחוריים, בבחינת השפלות דשמאל דוחה הנזכר לעיל.

סיכום השיעור הקודם

דוחה", כלומר זו תפילה שבה האדם המתפלל דוחק את עצמו עוד ועוד. משום מה, כבני אדם יש לנו דעה חיובית על עצמנו, בדרך כלל יותר מאשר של אחרים עלינו – למרות שהרבה פעמים אין סיבה אמיתית לכך. כיוון שכך, כשאדמו"ר הזקן מדבר על הורדת הערך העצמי של האדם בעיניו, למעשה לא צריך יותר מידי: מישהו יכול לקחת יומן קטן ולראות מה

בחלק הראשון של המאמר דיברנו על "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש" (משנה ברכות ה,א), ועל כך שעניינו של הכובד ראש הוא הרגשת ההכנעה והשפלות של האדם. יש כל מיני סוגים של תפילות, כמו שיש כל מיני סוגים של בני אדם, והתפילה הזו היא בבחינת "שמאל

ועיקר העניין בפירוש "אחרי הוי"ה", היינו על פי הידוע בעניין התפילה ופסוקי דזמרה שכל מה שנאמר שם משבחי הבורא יתברך הכול הוא רק בבחינת שמו יתברך, איך שמהוה כל הנבראים מאין ליש וכו', שאין זה אלא מבחינת התפשטות מידת מלכותו יתברך שנקרא בחינת אחוריים לגבי עצמות אור אין סוף ברוך הוא. ונקרא כיסא הכבוד, כמו שכתוב: "וישב ה' מלך לעולם" כו'. דהנה, בברכה שלפני פסוקי דזמרה, דהיינו ברוך שאמר, כללות עניינו הוא רק איך שאמר והיה העולם בבחינת דיבור ואמירה בלבד, ובמאמר אחד נברא

מהבית – אז ממילא עולה השאלה האם הוא בכלל בנה בית, ואם כן – איזה מין בית זה. באותו אופן, כאשר אדם מתפלל תפילה יפה או עושה מצווה נאה, יכול להיות שהן יהיו בסופו של דבר כמו ארמון בחול, שכפי שאולי אחדים מכם עוד זוכרים, הם לא נותרים על תילם לזמן רב. אני רוצה להעיר בסוגריים. אחת הבעיות בסיסיות ביותר שאין לנו כל כך תשובה טובה לגביהם, היא השאלה איך אני יכול לדעת שאני ער, ואיך כאשר אני חולם חלום אני מגלה שאני חולם? מבחינה פילוסופית זו שאלה מאוד רצינית, והיא נידונה בכל מיני צורות. בכל אופן, אחד האופנים הפשוטים שעל ידו ניתן להבחין בין חלום למציאות הוא לא בעוצמת החוויה, כיוון שלפעמים החוויה בחלום היא לא פחות חזקה מאשר החוויה במציאות, אלא בכך שהנקודה היא שהחלום חולף. כאשר אני מסתכל על שולחן – הרי שאם הוא במציאות אז הוא יישאר, ואם הוא רק בחלום – אז הוא ייעלם. באותו אופן, אפשר לשאול גם בנוגע לעבודת ה', ביראתו, בתפילה אליו וכן הלאה: האם זו לא הייתה רק רשימה דמיונית, כיוון שבסופו של דבר הרבה פעמים לא נשאר מהדברים הללו שום דבר.

הוא עשה במשך היום הזה או במשך אתמול, וזה יספיק בשביל שהוא יתבייש בזה כמה וכמה ימים. לפעמים, אפשר גם לשבת ולעשות ביקורת גם על הדברים הטובים שאדם עושה.

אני רק רוצה להעיר במאמר מוסגר. יש כן וכך דרכים, פורמליות ובלתי פורמליות, לעשות תשובה על עבירות; אבל אין לנו הרבה דרכים טובות לעשות תשובה על מצוות – ולפעמים זה הרבה יותר קשה. האמת היא שתשובה על מצוות היא דבר יותר יסודי ועמוק מאשר תשובה על עבירות. כשיש עבירה אני יודע שיש עבירה, ברור לי מה קרה; אבל כשאני עושה תשובה על מצווה אני צריך לקחת את המצווה ולפרק אותה, ואז יכול להתברר שהמצווה הגדולה הזאת לא הייתה אלא מראית עין.

לענייננו, אחת מהנקודות שדובר עליהן עד כה נוגעת לפסוק "שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר", כלומר אחת ההגדרות של אמת ושקר היא שהאמת עומדת לעולם, ואילו השקר הוא זמני. כשאדם מסתכל על מעשיו הטובים, אחת השאלות שהוא צריך לשאול את עצמו זה מה קורה אחרי שהוא מסיים לעשות את מה שהוא עושה. אם למשל אדם בונה בית, ואחרי חצי שעה לא נשאר שום דבר

ועיקר הפירוש, היינו על פי הידוע בעניין התפילה ופסוקי דזמרה שכל מה שנאמר שם משבחי הבורא יתברך, הכול הוא רק בבחינת שמו יתברך. בתפילה אמורים הרבה מאוד דברים בנוגע לשבחי הבורא, בין בפסוקי דזמרה ובין בחלקים אחרים, אלא שהם כולם עוסקים רק בבחינת שמו – איך שמהוה כל הנבראים מאין ליש וכו', שאין זה אלא מבחינת התפשטות מידת מלכותו יתברך שנקרא בחינת אחוריים לגבי עצמות אור אין סוף ברוך הוא, וזה נקרא כיסא הכבוד, כמו שכתוב: "וישב ה' מלך לעולם" כו' (תהילים כט, י). כלומר ההתייחסות היא לא אל הדמות שעל הכיסא, אלא אל הכיסא עצמו. לעניין הזה יש כל מיני תיאורים אחרים, ואחד מהם הוא של אדם שהוזמן לריאיון אצל המלך, אבל במקום להגיע אל המלך בעצמו הוא מתעכב לראות את השטיחים היפים על הרצפה ואת התמונות היפות שתלויות על הקיר, ובסופו של דבר הוא בכלל שוכח להגיע אל המלך בעצמו. באותו אופן אני צריך לשאול את עצמי על מה אני מדבר כשאני הולך להיפגש עם מלך הכבוד: מצד אחד אפשר לדבר על כל מיני דברים גדולים ויפים, וכל הדברים הללו שייכים לשבחו של הקב"ה, אבל מצד שני הם שייכים למעשים שלו ולבחינת שמו, ולא לבחינת המהות שלו.

דהנה, בברכה שלפני פסוקי דזמרה, דהיינו ברוך שאמר, שהיא פותחת את פסוקי דזמרה והיא כוללת בתוכה כמה ענייני שבת, וכללות עניינו הוא רק איך שאמר והיה העולם בבחינת דיבור ואמירה בלבד, ובמאמר אחד נברא

מצד מסוים, זו אחת השאלות הכי כבדות שיש לכל אחד שרוצה לעבוד את ה': מה נשאר אחרי כל הדברים הללו? אני יכול לנסות ולעשות כל מיני דברים, ובאותה שעה של המעשה החוויה נראית בסדר גמור, אבל אם בסופו של דבר לא נשאר ממנה הרבה – אז ממילא עולה השאלה לגבי החוויה. אנשים יכולים ליצור אוסף של חוויות, שהוא למעשה אוסף של חלומות קטנים שלא נשאר מהם דבר. במילים אחרות, כאשר אדם בודק את מעשיו הטובים הוא יכול לתהות מה נשאר מהם. למעשה, אחת המעלות הגדולות שיש בכל מיני מצוות שבין אדם לחברו היא שהרבה פעמים גם לאחר שהמעשה כשלעצמו נעלם, התוצאה שלו ממשיכה להתקיים. לעומת זאת, בדברים שבין אדם למקום זה כבר הרבה יותר קשה.

פסוקי דזמרה עוסקים רק בשמו של הקב"ה

לענייננו, אדמו"ר הזקן דיבר על אדם שמוריד את עצמו למטה-מטה, והוא מוצא ש-"מכף רגל ועד ראש אין בו מתום" (ישעיהו א, ו), כיוון שהוא לא מצליח למצוא אצלו את אותם הדברים שיש בהם ממש. ועיקר העניין בפירוש "אחרי הוי"ה אלוקיכם תלכו" (דברים יג, ה), שזהו הפסוק שעליו מבוסס המאמר, וכאמור הוסבר שהעניין הוא ההליכה אחרי ה' בבחינת אחוריים, בבחינת השפלות של שמאל דוחה, שהיא הליכה שבה אין הארה ולא רואים את הפנים – וכל זה הוא הכנה לקראת דברים אחרים.

העולם בכלל ונתחלק אחר כך לפרטות העשרה מאמרות. וזהו "ברוך שאמר" כו'.

ואחר כך "אומר ועושה", מאמר דבראשית שהוא בכלל המאמרות, וזהו "עושה בראשית", כמו שנתבאר במקום אחר. ופירוש 'ברוך' בכולם, היינו בבחינת גילוי אור המשכת אין סוף ברוך הוא, להיות כי בהעלם עצמות אין סוף לא ייתכן כלל בחינת האמירה והדיבור, אלא על ידי צמצום נגלה מן ההעלם כו'. ועל ידי התפעלות הנפש בכללות נשמות ישראל בהתבוננות זו, הרי גורמים למעלה תוספת גילוי אור זה בכל יום, כידוע שבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא. וכן בהיפך מבחינת גילוי אור הנעלם למעלה, נמשך בחינת ההתפעלות בכנסת ישראל כו', ודי למבין.

ועל ידי התפעלות הנפש בכללות נשמות ישראל בהתבוננות זו, הרי גורמים למעלה תוספת גילוי אור זה בכל יום, כידוע שבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא. מדוע אנחנו בכלל מברכים? מפני שכשאנחנו מברכים את הקב"ה, אנחנו גורמים שהוא ימשך עוד לעולם. במקום אחר אדמו"ר הזקן מסביר באריכות שבריאת העולם היא לא אקט חד פעמי שנגמר לפני כך וכך אלפי שנים, אלא בריאת העולם היא תהליך שלמעשה נמשך כל הזמן. הקב"ה בורא את העולם גם עכשיו בפועל, ורק למעננו הוא שומר על איזושהי עקביות בין כל רגע ורגע של בריאה, אבל למען האמת בכל חלק של רגע העולם נברא מחדש, והוא לא פשוט ממשיך להתקיים. אלא שכדי שהתהליך הזה ימשך, צריך את האתערותא דלתתא שלנו, ולכן אנחנו אומרים "ברוך שאמר והיה העולם". ההתעוררות הזו של מטה יוצרת את ההתעוררות של מעלה, את זה שהקב"ה באמת ירצה להתגלות. וכן בהיפך מבחינת גילוי אור הנעלם למעלה, נמשך בחינת ההתפעלות בכנסת ישראל כו', ודי למבין. אם כן, מצד אחד

העולם בכלל ונתחלק אחר כך לפרטות העשרה מאמרות. וזהו "ברוך שאמר" כו', ואחר כך "אומר ועושה", שהוא מאמר דבראשית שהוא בכלל המאמרות, וזהו "עושה בראשית", כמו שנתבאר במקום אחר.

ופירוש 'ברוך' בכולם, היינו בבחינת גילוי אור המשכת אין סוף ברוך הוא, להיות כי בהעלם עצמות אין סוף לא ייתכן כלל בחינת האמירה והדיבור, אלא על ידי צמצום נגלה מן ההעלם כו'. עניינה של הברכה הוא השפע שזורם מן התוך אל החוץ. לכן, אומרים "ברוך שאמר והיה עולם" וכן "ברוך" בכל שאר הפעמים – מכיוון שמדובר בעניין של התגלות ולא בעצמות. זאת אומרת שכל הדברים הללו הם גילויים של הקב"ה – שאמנם הם יפים ונאים, אבל הם כולם רק גילויים. ההבדל בין ההתגלות לעצמות הוא בערך כמו ההבדל של מישהו שרואה אותי לבין אני בעצמי: יכול להיות שאני נראה יותר יפה מבחוף ממה שאני בפנים, אבל בכל אופן ההתגלות לאחר היא דבר חיצוני מעצם הגדרתה.

רועדות והוא בוודאי לא יפתח את פיו אלא אם כן יפנו אליו. רק להעיר, שלאחר המהפכה ברוסיה החסידיים הצטערו, מפני שהם אמרו: 'כל הזמן היינו מדברים על משל למלך כזה ומשל למלך כזה, אבל מה יקרה עכשיו לכל המשלים שלנו?'. מהצד הזה, התפיסה של אימה ושל אימת המלכות היו קיימים בעבר, אבל היום כבר קשה לראות אותם. מסופר על יהודי חשוב אחד שהצאר הגיע לביקור במקומו, והיהודי הוזמן לבוא לפגוש את הצאר. בעקבות ההזמנה נפלה עליו אימה כזאת שתקפו אותו כאבי בטן נוראיים והוא לא היה יכול לצאת מהמיטה, והוא קרא לשלושה רופאים שנתנו לו תעודה שהוא אכן לא יכול לצאת מהמיטה. אותו יהודי חשש כל ימיו שמא הצאר זוכר שהוא לא הגיע לקבל את פניו והוא כועס עליו. בכל אופן, הנקודה היא שלא רק מוראה של מלכות איננה קיימת היום מבחינה ריאלית, אלא גם כל התפיסה של עבודת ה' מעמידה את האדם ביחסים קרובים מאוד עם הקב"ה, ולא ביחסים רחוקים של יראה.

לפעמים, תפיסה כזאת יכולה גם לקלקל את התפילה, והדבר בא לידי ביטוי בפסוק "מי הוא זה ערב את לבו לגשת אליי אמר ה'" (ירמיהו ל, כא), זאת אומרת: איזו חוצפה יש לך שאתה ניגש אליי ככה, איך אתה בכלל מעז להגיע לשם? אבל תפיסת המרחק יכולה גם ליצור דברים אחרים. למשל, כתוב שהמלאכים שואלים את הקב"ה "מה אנוש כי תזכרנו?" (תהילים ח, ה), ובעצם הם שואלים אותו: למה אתה נותן מקום לבני אדם, למה הם תופסים

הקב"ה מגלה את עצמו אלינו ואנחנו מתרגשים מזה, ומצד השני כדי שהתהליך הזה יימשך אנחנו צריכים כל הזמן להגיב, והיא בזה שאנחנו אומרים 'ברוך'.

הרבה פעמים אנחנו מדברים דווקא על קרבת אלוקים, ולמעשה זה דבר שיותר מדברים עליו היום. באופן כללי, הדיבור היום מלא בחסד וברחמים, וכשמדברים על דברים אחרים זה לא תמיד נעים לשמוע אותם, וממילא מדברים וחשים יותר את אהבת ה' מאשר את יראתו. יראת ה' אמנם לא נעלמה מהמציאות לחלוטין, אבל זה דבר שכבר לא כל כך מדברים עליו. אבל כפי שכבר הזכרתי, הכותרת של המאמר הזה היא "אחרי ה' אלוקיכם תלכו", וזוהי הבחינה דווקא של האחוריים ושל השפלת האדם, וממילא היא קשורה יותר לתפיסת המרחק מהקב"ה ולא לתפיסת הקרבה אליו. כאמור, מדובר כאן על כך שהאדם צריך לדעת שהוא עומד כאן למטה, ושהוא חולם כל מיני חלומות שהם בעצם מאוד רחוקים מהקב"ה. הדברים הללו לא כל כך מקובלים היום; היום, אם מישהו מתפלל – אז מחבקים ומנשקים אותו, אומרים לו כל הכבוד וכמה יפה הוא התפלל ורוצים להביא לו מדליה של זהב. אלא שכאן הדגש הוא על כך שהאדם צריך לשים לב גם למרחק, להבדל התהומי שביננו לבין הקב"ה.

כשאדם נכנס למקום שהוא באמת גדול ומפואר, הרי שבכל פסיעה שהוא פוסע שם הוא מרגיש את עצמו יותר קטן ועלוב, וכשהוא מגיע לעמוד לפני מושל גדול או אפילו בפני מושל קטן, אז כל עצמותיו

"ברוך מרחם על הארץ". פירוש: 'הארץ' הוא בחינת עלמא דאתגליא כידוע, ומסיבת הרחמנות על הארץ בלבד הוא ברוך ונמשך להוות עלמא דאתגליא כו'. וכן פירוש "מרחם על הבריות", שהן הנשמות ומלאכים דבריאה, יצירה עשיה, חיים וקיימים תמיד מאין ליש מסיבת הרחמנות בלבד.

"ברוך משלם שכר טוב ליראיו", פירוש: 'טוב' הוא האור והזיו של השכינה בגן עדן, שנקרא טוב, והנה "מחדש בטובו בכל יום" כו', פירוש: מחדש מוחין חדשים בהאי טוב, שהוא זיו השכינה בהארה והמשכה חדשה, וראשון למעשה בראשית הוא גן עדן העליון, כמו שכתוב: "ויצר ה' אלוקים גן בעדן מקדם" כו', והתחדשות הראשונה למעשה בראשית הוא בשכר טוב זה שבגן עדן בכל יום. וזהו "ברוך משלם שכר טוב ליראיו" – הם הנשמות הנהנין מזיו השכינה כו'.

"ברוך חי לעד". פירוש 'חי': החיות שבעצמות, ולא כמשל חיות הנפש בגוף, שאינו אלא בחינת גילוי התפשטות הנפש ולא מעצמותה כו'. כמו כן חיות האלוקית בעולמות בריאה יצירה עשייה הוא רק בחינת התפשטות החיות בלבד, אבל בעצמו נקרא 'חי העולמים'. וכמו שכתוב: "כי עמך מקור חיים" כו', וכמו שנתבאר במקום אחר. ולהיות כן, הוא "חי לעד וקיים לנצח", פירוש: שיוכל להיות

להיות תוספת הארה עד אין

"ברוך מרחם על הארץ, ברוך מרחם על הבריות, ברוך משלם שכר טוב ליראיו"

בכל אופן, השאלה של הקרבה והריחוק, או בלשון שיר הייחוד "קרוב מכל קרוב ורחוק מכל רחוק" – הם חלק מהנושא של המאמר הזה. "ברוך מרחם על הארץ". פירוש: 'הארץ' הוא בחינת עלמא דאתגליא כידוע, ומסיבת הרחמנות על הארץ בלבד הוא ברוך ונמשך להוות עלמא דאתגליא כו'. הארץ היא לא רק הארץ שלנו אלא הכוונה היא לכל הקוסמוס, והנקודה היא שהקב"ה לא ממשיך את עצמו לעלמא דאיתגליא בגלל הערכתו אל העולם, אלא הוא עושה את זה מתוך רחמנותו. וכן פירוש "מרחם על הבריות", שהן הנשמות ומלאכים דבריאה, יצירה עשיה, שחיים וקיימים תמיד מאין ליש

מקום כל כך חשוב אצלך? והקב"ה משיב להם: אתם לא יכולים להיכנס לחדר הפרטי שלי; בחדר הפרטי שיש לי רק תוכי. מדוע הוא נמצא שם? לא מפני שהוא יותר חכם או יותר מבין מכם, אלא מפני שכאשר ציפור כזאת מדברת – זה פלא גדול. באותו אופן, כאשר אדם בא ומתפלל לפני הקב"ה – זה דבר מרשים מאוד, עוד לפני השאלה מה בדיוק הוא אומר ומה הוא רוצה ממנו. אם למשל אני אלך יום אחד ברחוב וצפרדע תגיד לי שלום, אני לא אתפעל מהתוכן העמוק של דבריה, אלא מעצם זה שהיא דיברה. באותו אופן, גם הקב"ה אומר: תראו, היצורים המשוונים הללו יודעים להגיד משהו – למרות המקום שהם נמצאים בו, ולמרות המרחק הרב שיש בינינו.

ההתגלות היא העונג, ולאחריה מגיעים גילויים נוספים: הרצון, השכל וכן הלאה. מפני שזה כך, גן העדן הוא הגן הראשון וממנו נובע הטוב אל תוך שאר העולמות. וזהו העניין של "ברוך משלם שכר טוב ליראיו" – שאלו הן הנשמות שנהנות.

"ברוך חי לעד וקיים לנצח"

וממשיך אדמו"ר הזקן הלאה בברכה: "ברוך חי לעד". פירוש 'חי': החיות שבעצמות, ולא כמשל חיות הנפש בגוף, שאינו אלא בחינת גילוי התפשטות הנפש ולא מעצמותה כו'. כמו כן חיות האלוקית בעולמות בריאה יצירה עשייה הוא רק בחינת התפשטות החיות בלבד, אבל בעצמו נקרא 'חי העולמים'. יש חלוקה בין נוסחים שונים האם אומרים "ברוך חי העולמים" או "ברוך חי העולמים": 'חי העולמים' מתייחס לכך שהוא החיים של העולם, ואילו 'חי העולמים' מתייחס לחייו שלו. בכל אופן, העניין הוא שהחיות שאנחנו מכירים מהנפש ומהגוף שלנו היא חיות מדרגה שנייה; מעליה יש את החיות בעצמה, את הכוח החיים בעצמו שהוא שופע אל תוכנו, ומהבחינה הזו אנחנו הכלי שמקבל את חיות. לעומת זאת, חי העולמים הוא לא זה שמקבל חיות אלא הוא בעצמו המקור של החיים. וכמו שכתוב: "כי עמך מקור חיים" כו' (תהילים לו, י), וכמו שנתבאר במקום אחר. זאת אומרת שהחיות של דברים אחרים היא חיות משנית או אף נמוכה מכך, אבל החיות של מעלה היא חיות ראשונית. ולהיות כן, הוא "חי לעד וקיים לנצח", פירוש: שיוכל להיות תוספת הארה עד אין

מסיבת הרחמנות בלבד. מעבר לזה שהקב"ה מרחם על הארץ, הוא גם מרחם על הבריות. המילה 'בריות' כאן היא מילה כוללת; הרבה פעמים היא טעונה בזלזול כיוון שהיא כוללת את הדברים הנמוכים: חתות הוא ברייה, ג'וק הוא ברייה וגם חיידק הוא בריאה. אבל כאן הכוונה היא שהקב"ה מרחם לא רק על היצורים הקטנים והעלובים, אלא גם על היצורים הגדולים והגבוהים – על המלאכים הגדולים שגודלם מן השמים ועד הארץ, ורק משום שהקב"ה מרחם עליהם – הם חיים.

"ברוך משלם שכר טוב ליראיו", פירוש: 'טוב' הוא האור והזיו של השכינה בגן עדן, שנקרא טוב, כמו שכתוב שהעולם הבא נקרא "עולם שכולו טוב". והנה "מחדש בטובו בכל יום" כו', פירוש: מחדש מוחין חדשים בהאי טוב, בטוב הזה, שהוא זיו השכינה בהארה והמשכה חדשה, וראשון למעשה בראשית הוא גן עדן העליון, כמו שכתוב: "ויצר ה' אלוקים גן בעדן מקדם" כו' (בראשית ב, ח). אגב, גם התרגומים העתיקים שלנו לא מפרשים את 'מקדם' במובן של 'במזרח', אלא דווקא במובן של 'לפני', 'מתחילה' – כלומר שהוא ברא אותו בתחילתם ובראשיתם של הדברים. והתחדשות הראשונה למעשה בראשית הוא בשכר טוב זה שבגן עדן בכל יום. וזהו "ברוך משלם שכר טוב ליראיו" – הם הנשמות הנהנין מזיו השכינה כו'. זה שהנשמות שנהנות מזיו השכינה מקבלות שכר טוב, זה כמו שאנחנו כולנו נהנים מעצם זה שאנחנו חיים. במאמרים אחרים מדובר על כך שהדרגה העליונה ביותר של

קץ ותכלית מחיי החיים עצמות אור אין סוף ברוך הוא, בעילוי אחר עילוי כו' עד שיהיו חמישים אלפים יובלות, כידוע. וביאור עניין העילוי אחר עילוי, כמו שכתוב "הכול ירוממוך סלה" בבלתי הפסק כו', יובן על דרך מה שכתוב "וישם מדברה כעדן" כו', שיהיה לעתיד לבוא המדבר השממון דארץ ישראל בתכלית העילוי מכל טוב, כמו גן העדן התחתון דעשייה דעכשיו כו'. ואם כן בוודאי יתעלה אז גן עדן התחתון דעשייה שבארץ ישראל להיות בבחינת גן העדן העליון דעכשיו, וגן העדן העליון בעילוי יותר נעלה, וכן על דרך זה עד רום המעלות. וזהו עלייה אחת, ועל דרך זה יהיו חמישים אלף יובלות כו'. וכל זה מפני שעצמות אור אין סוף למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. פירוש 'למעלה' בעניין העליות שיהיה, דהיינו בחינת תוספת הארה חדשה מעצמותו בעילוי אחר עילוי אין קץ לזה. כי כמו שהוא בעצמו אין סוף, כמו כן אין סוף להתפשטות ההארה מעצמותו כו', עד שאמר לעולמו די. פירוש, מספר זה דחמישים אלפים יובלות הוא רק מפני שאמר לעולמו די בעליות הללו בלבד, והיינו על ידי צמצום

"הכול ירוממוך סלה" בבלתי הפסק כו'. 'סלה' פירושו נצח, וממילא המשמעות של "הכל ירוממוך סלה" היא שכולם יכולים להלל את הקב"ה לנצח – כיוון שאין סוף לתהילה שלו. כיוון שכך, אם אני מגיע לדרגה מסוימת שבה אני לומד יותר ונכנס יותר לעומק, אז אני מגיע לדרגה קצת יותר גבוהה – אבל אז אני יכול להגיע לדרגה עוד יותר גבוהה, ולעילויים הללו אין סוף.

יובן על דרך מה שכתוב "וישם מדברה כעדן" כו' (ישעיהו נא,ג), שיהיה לעתיד לבוא המדבר שהוא השממון דארץ ישראל, בתכלית העילוי מכל טוב, כמו גן העדן התחתון דעשייה דעכשיו כו', ואם כן בוודאי יתעלה אז גן עדן התחתון דעשייה שבארץ ישראל להיות בבחינת גן העדן העליון דעכשיו. זאת אומרת שאם המדבר ייעשה כמו עדן, וגן העדן התחתון יהפוך להיות גן עדן גבוה יותר, וגן העדן העליון

קץ ותכלית מחיי החיים עצמות אור אין סוף ברוך הוא, וזה יהיה בעילוי אחר עילוי כו' עד שיהיו חמישים אלפים יובלות, כידוע. הרעיון הוא שכל יובל הוא שינוי והשבחה של העולם שקיים, והעניין של חמישים אלף יובלות מבואר באריכות גדולה בכמה ספרי קבלה קדומים. החשבון הוא שבשבעת אלפים שנה של העולם יש שמיטה, ולאחריה עוד מספר שמיטות – עד שמגיעים אל היובל הגדול, כאשר בתוך המחזור הזה יש סך הכל חמישים אלף יובלות, ובכל שלב כזה יש נקודה של התעלות והתקדמות של העולמות. לענייננו, החיות האלוקית עוברת דרך כל העולמות הללו, וזה לא משנה לה שיש חמישים אלף יובלות, שהן כולן מדרגות אחר מדרגות.

וביאור עניין העילוי אחר עילוי, שגם למדרגה העליונה ביותר יש מדרגה מעליה, וכן הלאה – עד אין סוף. כמו שכתוב

יותר דעת הוא הבין שכל החכמה שהייתה לו לפני כן לא הספיקה. במידה מסוימת זה דומה לעונג של לראות ילד בן שש או שבע שבטוח שהוא יודע איך כל הדברים בעולם עובדים, מפני שכשהוא יגדל יתחילו להיות לו כל מיני בעיות ויתחיל להיות פחות ופחות בטוח במה שהוא יודע. הנקודה היא שהעניין של העילוי הוא שמה שהקדשתי אליו את חיי בנקודה אחת, יהפוך להיות לא חשוב בעיניי במדרגה הבאה שלי, שבמדרגה הזו אני מבין דברים אחרים.

אם כן, ישנן עליות זו למעלה זו. פירוש 'למעלה' בעניין העליות שיהיה, דהיינו בחינת תוספת הארה חדשה מעצמותו בעילוי אחר עילוי אין קץ לזה. כי כמו שהוא בעצמו אין סוף, כמו כן אין סוף להתפשטות ההארה מעצמותו כו', עד שאמר לעולמו די. השאלה כאן היא בעצם: אם התפשטות ההארה מעצמותו היא גם כן אין סופית, מדוע העולמות אינם גם אין-סופיים? והתשובה שלו היא שהעולמות באמת התחילו כביכול לגדול ולהתפשט, עד שהקב"ה אמר לעולמו 'די', ועל ידי זה הוא עצר את העולם בנקודה מסוימת. העולמות היו כמו פקעת של צמר שהתחילה להתגלגל, וחוט הצמר הלך ונפתח לו ולא היה אפשר לעצור אותו – עד שהקב"ה אמר 'די'. בהקשר הזה רק אעיר, שמסבירים שהשם 'שד-י' הוא זה שרשום על המזוזות, כיוון שזה השם שעוצר את העולם.

פירוש, מספר זה דחמישים אלפים יובלות הוא רק מפני שאמר לעולמו די בעליות הללו בלבד, והיינו על ידי צמצום

יהיה בעילוי יותר נעלה, וכן על דרך זה עד רום המעלות. אם כן, העניין של "מדברה כעדן" הוא שהקב"ה מזיז את העולם, וכשהוא קורה אז כל דבר עולה במעלה, וישנם שינויים קטנים ושינויים גדולים, וכך זה הולך הלאה והלאה. וזהו עלייה אחת, ועל דרך זה יהיו חמישים אלף יובלות כו'. וכל זה מפני שעצמות אור אין סוף הוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. יוצא שאני יכול לעלות למעלה עד אין קץ עוד ועוד, ולמעשה חמישים אלף יובלות זה למעשה מספר קטן שמעליו יכולים להיות כמה וכמה מעלות נוספות. בסוף המאה ה-19 הייתה מעין הנחה שבני האדם מכירים כמעט את כל הבעיות של העולם, ורק צריך לסיים כמה פרטים קטנים ואז כל הבעיות יפתרו והכל יהיה ברור וידוע. עברו כמה שנים מאז, ועכשיו העולם נעשה לנו הרבה יותר מסובך והרבה יותר מוזר. יש לי חבר שהיה פרופסור לפיזיקה אלמנטרית, פיזיקת חלקיקים, ובאופן פרטי הוא היה מתעסק מפעם לפעם בספרי קודש ובספרי קבלה. פעם אחת הוא אמר לי שכשהוא עובר מהקבלה לפיזיקה זה כמו לעבור מעולם רציונלי, ברור, נהיר וגלוי לעולם שהוא מלא במיסטיקה ומסתורין וששום דבר לא מובן בו. העניין הוא שלפני לא הרבה זמן חשבנו שצריך להשלים רק עוד שתי נקודות אחרי הפסיק ועל ידי זה יושלם החשבון כולו, וכעת מסתבר שככל שהזמן עובר אנחנו רק מבינים פחות ופחות.

מצד מסוים, התהליך הזה הוא סוג של עילוי שהתרחש בעולם, כיוון שהעולם קיבל יותר דעת, וברגע שהעולם קיבל

העצמות כו', וכמו שנתבאר במקום אחר, אבל מצד עצמותו לא היה מספר כלל להעליות כו', ודי למבין.

"ברוך פודה ומציל". פירוש 'מציל', על דרך מאמר חז"ל: "כל מה שהסוס רץ ומציל יהיה קודש לה" כו', לפי שנמשך בכל יום הארת האצילות בעולמות לפדות ולהציל ממה שנפלו ניצוצי קדושה בהיכלות הקליפות ונתקשרו שם. וכנראה בחוש אצל האדם שאלמלא הקב"ה עזרו היה היצר מתגבר עליו כו', דהיינו שלפי ש-"פודה ה' נפש עבדיו" ומציל אותם מבחינת נפילה, וגם מה שכבר נתפזרו מניצוצי נפשו ברע דקליפה ונתקשרו שם

הייתה פדות של הניצוצות הקדושים שיצאו לחירות, ולמעשה הרוב הגדול של הניצוצות עלו והשתחררו, וכמו שכתוב: "ויהיה בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים" (שמות יב, מא). צבאות ה' זה לא רק עם ישראל, אלא אלו כל הניצוצות הקדושים שהיו בתוך העולם, שעלו בזמן היציאה ממצרים. חלק ממה שמדובר עליו ביציאת מצרים זה שהקב"ה נגלה עליהם במורא גדול: "ותוצא את עמך את ישראל מארץ מצרים ... ובמורא גדול" (ירמיהו לב, כא), וזו לא רק האימה החיצונית שבאה לידי ביטוי למשל במכת בכורות, אלא זו אימה בעקבות כך שהקב"ה התגלה במצרים. על ידי ההתגלות הזו הוא סחף איתו את הניצוצות שהיו במצרים – אלא שאלו אינם כל הניצוצות שהיו בעולם. מתוך רפ"ל הניצוצות שנפלו לעולם נותרו פ"ח – ואנחנו עובדים קשה מאוד כדי להעלות אותם.

כאשר מנסים לזקק איזשהו חומר, וזה לא משנה אם זו מתכת או איזשהו חומר כימי כלשהו, מתברר שזה בהחלט לא פשוט. למשל כאשר רוצים להגיע לזהב מזוקק, או כאשר צריך בשביל כל מיני מכשירים עדינים מתכות שהן קרובות למאה אחוז

העצמות כו', וכמו שנתבאר במקום אחר, אבל מצד עצמותו לא היה מספר כלל להעליות כו', ודי למבין. הקב"ה היה יכול לברוא עולם אינסופי בכל המדרגות שלו, אלא שהוא עצר את העולם בנקודה מסוימת כך שהוא לא יהיה אין סופי בכל המדרגות שלו. יוצא שיש לו המון דרגות מכל מיני סוגים, אבל באיזשהו אופן הוא עדיין סופי.

"ברוך פודה ומציל"

וממשיך אדמו"ר הזקן לבאר את ברכת 'ברוך שאמר': "ברוך פודה ומציל". פירוש 'מציל', על דרך מאמר חז"ל: "כל מה שהסוס רץ ומציל יהיה קודש לה" כו' (פסחים נא). זהו מדרש של הגמרא על הפסוק "ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לה" (זכריה יד, כ), וכאן אדמו"ר הזקן מסביר את זה על העתיד לבוא: לפי שנמשך בכל יום הארת האצילות בעולמות לפדות ולהציל ממה שנפלו ניצוצי קדושה בהיכלות הקליפות ונתקשרו שם. העולם מלא ניצוצות שנשברו, והקב"ה מאיר גדי לפדות ולהציל את השבויים האלה.

בהקשר הזה רק אעיר שביציאת מצרים לא הייתה רק פדות של ישראל, אלא

כאמור, לפני יציאת מצרים העולם היה עם הרבה ניצוצות והיה צריך לטהר אותו, ומצד מסוים זה היה פשוט. אבל עכשיו, כשיש פחות ניצוצות – אז אמנם לכאורה יש פחות בעיות שעומדות בפנינו, אולם התיקון של מה שנותר בעולם הוא הרבה יותר קשה. באותו אופן, ככל שמתקרבים אל נקודת גאולה, המאמצים לשנות ולהזיז עוד איזושהי תנועה קטנה נעשים יותר ויותר קשים.

לענייננו, הניצוצות שנפלו נכנסו לתוך הקליפות והם אלו שמחיים אותן, ולכן צריך לחלץ אותם מתוך הקליפות. וכנראה בחוש אצל האדם, שאלמלא הקב"ה עזרו, היה היצר מתגבר עליו כו' בכל פעם (קידושין ל,ב). כלומר זה שאדם מסוגל להתגבר על היצר זה מפני שהוא קיבל עזרה מיוחדת מהקב"ה, כיוון שאילולא זה הוא אף לא היה מצליח להתגבר על היצר, ודווקא היצר הוא זה שהיה מנצח אותו – ובמובן הזה הקב"ה הוא 'פודה ומציל'. דהיינו שלפי ש-"פודה ה' נפש עבדיו" (תהילים לד,כג), ומציל אותם מבחינת נפילה.

ויש אפילו גם יותר מזה: גם מה שכבר נתפזרו מנצוצי נפשו ברע דקליפה ונתקשרו שם. לפעמים האדם בעצמו עושה את הדברים הללו. כשאדם עושה איזשהו מעשה בתוך העולם והוא יוצר במעשה הזה איזשהו רע בעולם, פירושו של דבר שאיזה ניצוץ מנפשו נכנס לתוך הקליפה, והוא בעצם מפזר את ניצוצות נפשו והוא מכניס אותם לתוך הקליפות. זאת אומרת שזה לא רק תהליך שהיה פעם ונגמר, אלא מצד מסוים אנחנו ממשיכים

של נקיות, מתברר שלהוריד את הסטיות והסיגים המשמעותיים זה לא מאוד מסובך. אבל ככל שמורידים את הסטיות הגדולות, נעשה יותר ויותר קשה להוריד את הסטיות הקטנות. לדוגמא, זה יחסית פשוט להביא זהב למצב שבו הוא 20 קראט, אבל להעביר אותו מ-20 קראט ל-24 קראט זה כבר יותר מסובך; וכדי לעשות מזהב של 24 קראט זהב טהור ונקי לגמרי, באופן כימי – זה תהליך הרבה יותר קשה וממושך, והוא דורש כל מיני דברים. באותו אופן, כאשר מזקקים אלכוהול ניתן להגיע ל-96% אלכוהול, ובכדי להיפטר מהארבעה אחוז הנותרים של המים נדרש תהליך מסובך שעולה המון כסף, שלרוב הוא בכלל לא משתלם. בכל אופן, גם כאן הנקודה היא שכדי להגיע ל-'אלכוהול נקי' זה לא מאוד פשוט, ובמקומות רבים מסתפקים באלכוהול של 96%. שוב, הנקודה היא שכלל שמגיעים יותר קרוב למיצוי כך העבודה נעשית קשה, לאין ערוך למה שהיה לפני כן.

במשך שנים מנסים להגיע ל-'אפס המוחלט' של הטמפרטורה. לקרר או להקפיא דברים זה לא כל כך מסובך, אפילו אם הם דורשים הקפאה של מינוס 50 או מינוס 100 מעלות – אפשר לעשות את זה, ויש כל מיני מכשירים שמיועדים לכך. אבל כאשר עומדים במרחק של שתי עשירות המעלה מהאפס, מתברר שכל שינוי של אלפית המעלה כרוך בהוצאה כספית מכובדת. מדוע? מפני שבנקודה הזו הדבר מגיע למיצוי שלו, ושם כבר יש בעיה הרבה יותר קשה של הניקיון המוחלט.

הוא מציל ומעלה אותם משם, כמו שכתוב: "אם יהיה נדחך כו', משם יקבצך", והיינו "כל מה שהסוס" וכו'. וזהו 'ברוך', על ידי המשכות הארות חדשות מעצמות המאציל כדי לפדות ולהציל וכו', ודי למבין.

"ברוך שמו". פירוש: חוזר על כל שאמר, שכל זה אינו אלא בבחינת שם וזיו בלבד, שהוא הגילוי מן ההעלם כו'. ומסיים הברכה גם כן "ישתבח שמך" כו'. וכללות עניין פסוקי דזמרה על דרך זה הולכים, להיות הארה והמשכה מן ההעלם לגילוי, כמו שכתוב: "ארוממך אלוקי המלך", פירוש: המלך הוא ממלא כל עלמין שהוא אלוקי, כי כוח הפועל בנפעל כידוע. "ארוממך" – בעילוי היותר נעלה, כמו שכתוב: "כי עמך מקור חיים" כו' לגבי בחינת חיי החיים כנזכר לעיל. וזה שכתוב "דוד מלך ישראל חי וקיים" כו' וכנזכר לעיל, ודי למבין.

וזהו פירוש "אחרי ה'", כמו שכתוב: "וראית את אחורי" כו'. פירוש: שכל גילוי זה מן ההעלם אינו אלא 'אחרי הוי"ה', בחינת אחוריים בלבד, ובו תלכו תחילה בהתבוננות הנזכרת לעיל בפסוקי דזמרה. ועניין ההליכה ידוע על דרך שנאמר באברהם "הלוך ונסוע", ופירש בזוהר: מדרגה לדרגה, וכעניין הנאמר באופנים שהם מתנשאים ברעש. פירוש: מתנשאים ממדרגה למדרגה עד רום המעלות כו'.

אז הקב"ה מציל את הניצוצות שכבר נפלו. ההצלה הזו נעשית בכל עת, וכדי שההצלה הזו תיעשה, אז הקב"ה צריך באיזשהו מובן לשנות את שיווי המשקל של המציאות כך שהניצוצות הללו יוכלו לצאת החוצה ולהיגאל, ולכן אנחנו צריכים את עזרתו בגילוי חדש בכל פעם.

פסוקי דזמרה: המשכה מההעלם אל הגילוי

"ברוך שמו". פירוש: הביטוי הזה חוזר על כל מה שאמר, שכל זה אינו אלא בבחינת שם וזיו בלבד, שהוא הגילוי מן ההעלם כו'. כלומר כל מה שהוסבר כאן על "ברוך שאמר והיה העולם", "ברוך מרחם על הארץ" וכן הלאה – הכל שייך לשמו אך לא למהותו. ומסיים את פסוקי דזמרה עם הברכה גם כן "ישתבח שמך" כו'.

עד כאן הוסברו כמה ביטויים בתוך ברכת "ברוך שאמר", שהיא הברכה המקדימה

את התהליך בעצמנו, אנחנו בעצם מפרנסים את הרע בתוך העולם על ידי מה שאנחנו עושים בו. ואפילו את הניצוצות הללו שאנחנו בעצמו מפזרים – הקב"ה הוא מציל ומעלה אותם משם, כמו שכתוב: "אם יהיה נדחך בקצה השמיים כו', משם יקבצך ה' אלוקיך" (דברים ל, ד), והיינו "כל מה שהסוס" וכו'. "נדחך בקצה השמיים" מוסב גם על אנשים, אולם כאן מוסבר שזה מוסב על אותם הניצוצות שנכנסו אל הקליפות על ידי זה שאדם עשה איזושהי עבירה – וכאמור, גם את הניצוצות הללו הקב"ה פודה ומציל.

וזהו 'ברוך', על ידי המשכות הארות חדשות מעצמות המאציל כדי לפדות ולהציל וכו', ודי למבין. אם כן, ה-'ברוך' הזה הוא על כך שהקב"ה פודה את הניצוצות כך שמלכתחילה האדם לא ייכנס לתוך תחום השלטון שלהם, וגם על כך שאם האדם בכל זאת עשה עבירה –

חכם מחבריו מפני שהוא זכה לראות את רבי מאיר מאחוריו, ואילו הוא היה רואה אותו מלפניו – הוא היה נעשה חכם עוד יותר. במידה מסוימת באותו אופן כל מה שאנחנו עושים בעולם זה רק ללכת אחרי ה', וממילא גם כל התהילות והתשבחות שאנחנו משבחים אותו לא מתייחסות אליו אלא רק לפעולותיו, מעשיו וענייניו. **פירוש:** שכל גילוי זה מן ההעלם אינו אלא 'אחרי הוי"ה', בחינת אחוריים בלבד. כל הגילויים שאנחנו רואים הם בבחינת "וראית את אחורי", כמו שגם משה רבנו לא ראה יותר מזה, וכמובן שאנחנו רואים הרבה פחות ממנו.

ובו תלכו תחילה בהתבוננות הנזכרת לעיל בפסוקי דזמרה. ההליכה אחרי ה' נעשית על ידי ההתבוננות של פסוקי דזמרה. ומהו עניין ההליכה? עניין ההליכה ידוע על דרך שנאמר באברהם "הלוך ונסוע הנגבה" (בראשית יב, ט), ומה זה הלוך ונסוע? פירש בזוהר: מדרגה לדרגה, כלומר אברהם הלך ממדרגה אחת למדרגה גבוהה יותר, הלך ועלה. וכעניין הנאמר בברכות קריאת שמע על כך האופנים שהם מתנשאים ברעש. **פירוש:** מתנשאים ממדרגה למדרגה עד רום המעלות כו', כלומר הם מתנשאים כל הזמן. הנקודה היא שהעניין של "אחרי ה' אלוקיכם תלכו" הוא שגם ההליכה הזו צריכה להיות בבחינת התנשאות, במובן זה שכל פעם הולכים יותר. למרות שאנחנו הולכים ונופלים, אנחנו צריכים להיות כמו המלאכים: מתנשאים עוד ועוד, בכל פעם הולכים עוד יותר ועוד יותר גבוה.

לפסוקי דזמרה, ואילו כללות עניין פסוקי דזמרה על דרך זה הם הולכים, להיות הארה והמשכה מן ההעלם לגילוי, כמו שכתוב: "ארוממך אלוקי המלך" (תהילים קמה, א). מהו 'המלך'? פירוש: הקב"ה בתור המלך הוא בבחינת ממלא כל עלמין, שהוא אלוקי, כי כוח הפועל בנפעל, כידוע. כיוון שכוח הפועל נמצא בתוך הנפעל אני יכול להגיד ביטוי כמו "אלוקי המלך" – הקב"ה הוא האלוקים שלי במובן זה שהוא פועל בתוכי, הוא הכוח שפועל בתוכי. "ארוממך" – בעילוי היותר נעלה, כמו שכתוב: "כי עמך מקור חיים" כו' (תהילים לו, י) לגבי בחינת חיי החיים כנזכר לעיל. וזה שכתוב "דוד מלך ישראל חי וקיים" כו' (ראש השנה כה, א), וכנזכר לעיל, ודי למבין. יוצא שבפסוקי דזמרה יש עלייה שהיא אמנם יוצאת מגדר הטומאה, מגדר המוות, מגדר ההגבלות – אבל היא עוסקת בתהילת ה' בעולמו – והיא עוסקת בעולמו של הקב"ה דווקא, ולא במהותו ובעצמותו. זאת אומרת שמתעסקים ומתייחסים לאופן שבו הקב"ה פועל בעולם, איך הוא יוצר כאן דברים, אבל לא מדובר על עצמותו של הקב"ה.

וזהו פירוש "אחרי ה' תלכו", וכמו שכתוב שהקב"ה אמר למשה: "וראית את אחורי" כו' (שמות לג, כג), זאת אומרת שאת חלק הפנים לא רואים, אלא אנחנו בסך הכל הולכים אחרי ה', וממילא אנחנו רואים רק את המראה החיצוני, את הדברים החיצוניים, אבל לא את הדברים הפנימיים. מופיע בגמרא (עירובין יג, ב) שרבי יהודה הנשיא אומר שהוא נעשה

והליכה זו אחרי ה' הוא כדי להיות אחר כך בקריאת שמע ההתפעלות בפנימיות ההוויה, וכמו שכתוב: "ואהבת את הוי"ה", פירוש 'את' הטפל כו', כי אותיות העשרה מאמרות שכללותם כ"ב אותיות שמאל"ף ועד תי"ו הוא בחינת הטפל לגבי העצמות דשם הוי"ה, וזהו "ואהבת את הוי"ה" דווקא. וכמו שכתוב: "בנים אתם לה' אלוקיכם", "ברא כרעא דאבוה" בבחינת ביטול רצון כו' לגבי עצמותו יתברך דווקא. וכמו שכתוב: "אשרי הגוי אשר הוי"ה" – דווקא – "אלוקיו" כו' ודי למבין.

ואחר ההליכה זו על ידי האהבה וההתפעלות, כתיב: "ואותו תיראו", פירוש, דכתיב: "והחיות רצוא ושוב", דלאחר שרץ לבך באהבה והתקרבות כנזכר לעיל, שוב לבחינת היראה שהוא בחינת הריחוק. כמו שכתוב: "וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק", כי מפני עוצם רוממות ה' בליבו נופל בליבו שפלות עצומה לומר: מי יערב לכו לגשת מקרוב כו', ומי אנוכי כי אבוא למדרגה בזו. "ויעמדו מרחוק" – בבחינת ביטול העצמות, וזהו "וינעו ויעמדו מרחוק".

קריאת שמע לא מגיע לעניינים שמבוארים כאן – זה מפני שהוא לא עבר בתחנות שקדמו לקריאת שמע, מפני שהוא לא עשה אותן כמו שצריך.

וכמו שכתוב: "בנים אתם לה' אלוקיכם" (דברים יד, א), ו-"ברא כרעא דאבוה" (ראה עירובין ע"ב) בבחינת ביטול רצון כו' לגבי עצמותו יתברך דווקא. הבן צריך להיות כמו רגל של האבא, במובן זה שהוא לא דבר בפני עצמו אלא הוא בטל לגמרי – וכך אנחנו צריכים להיות ביחס לקב"ה. וכמו שכתוב: "אשרי הגוי אשר הוי"ה" – דווקא – "אלוקיו" כו' (תהילים לג, יב), ודי למבין. הנקודה כאן היא השימוש בשם הוי"ה: לא כתוב 'אשרי הגוי המאמין' או משהו מעין זה, אלא דווקא אשרי הגוי שהוי"ה – שהוא השם שמתייחס לעצמותו של הקב"ה – הוא אלוקיו, במובן זה שאליו הוא מתייחס. שוב, העניין הוא שבקריאת שמע לא מדובר על שבחי הקב"ה, כיוון ששם האדם כבר עבר את שלבי ההכנה של פסוקי דזמרה, וכעת

האהבה והיראה בקריאת שמע

והליכה זו אחרי ה', שכאמור זו עבודה שבה אינני רק עומד אלא אני הולך וממשיך ללכת בכל פעם, הוא כדי להיות אחר כך בקריאת שמע ההתפעלות בפנימיות ההוויה. כלומר ישנו מעבר מפסוקי דזמרה ומברכותיה אל קריאת שמע, שבה יש ההתייחסות לא אל ההתגלות אלא אל פנימיות ההוויה. וכמו שכתוב: "ואהבת את הוי"ה" (דברים ו, ה), פירוש 'את' הטפל כו', כי אותיות העשרה מאמרות שכללותם כ"ב אותיות שמאל"ף ועד תי"ו הוא בחינת הטפל לגבי העצמות דשם הוי"ה, וזהו "ואהבת את הוי"ה" דווקא. כלומר הנקודה של קריאת שמע היא שאני מתייחס אל הוי"ה עצמו, ולא אל שמו. לצורך המשל, אם אדם רוצה להגיע לחיפה אז הוא צריך לעבור כמה תחנות בדרך, ואם הוא לא מגיע לשם – זה מפני שהוא לא עבר בתחנות שקודמות לחיפה. באותו אופן, אם מישהו שאומר

ומדוע הם נסוגים? כי מפני עוצם רוממות ה' בליבו נופל בליבו שפלות עצומה. אם לא היה את הרוממות, אז לאדם לא הייתה הבנה והרגשה של שפלות; אבל על ידי הרוממות האדם מבין את העניין, ואז הוא מגיע לנקודה של קרבה, אלא שבה הוא כביכול רוצה לומר: מי יערב לבו לגשת מקרוב כו' (ראה ירמיהו ל, כא), ומי אנוכי כי אבוא למדרגה בזו, מי אני שאגיע לשלב הזה? זאת אומרת שאדם הולך בדרך של אהבה, והאהבה הזו הולכת וגדלה, עד שהוא מגיע למדרגה כזו שבה הוא יכול להציץ בהוויה הפנימית; אלא שכשהוא מציץ בהוויה הפנימית אז נופלת עליו אימה גדולה מאוד. תיאור דומה יש בברית בין הבתרים, שכאשר האירוע מתחיל להתרחש כתוב על אברהם ש-"והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו" (בראשית טו, יב). האימה והחשיכה הגדולה הללו לא נובעות מהמרחק, אלא דווקא מהקרבה שלו אל הקב"ה. שוב, העניין הוא שבהתחלה אני רץ עוד ועוד, אני מתגעגע עוד ועוד, וכל זה בשביל להגיע יותר קרוב; אבל כאשר בסופו של דבר אני מגיע אל הדבר בעצמו – אז אני רק מציץ ומיד בורח לאחור.

"ויעמדו מרחוק" – בבחינת ביטול העצמות, וזהו "וינועו ויעמדו מרחוק". בתוך כל אהבה יש מידה מסוימת של 'אני', ואפילו במדרגה גבוהה ועליונה של אהבה יש עדיין בחינת 'אני'. לעומת זאת, בחינת היראה היא לא שלי, כיוון שאני פשוט מתבטל, ואני לא חושב יותר על האני ואין יותר אני. סיפרו פעם שמישהו בא לרבי שלו ואמר לו שהוא לא יודע מה

הוא מגיע מספיק קרוב לקב"ה כדי לאהוב אותו בעצמו. זו הסיבה לכך שמדובר כאן על שם הוי"ה, שהוא מורה על העצמות האלוקית, וזאת בניגוד לשם אלוקים שמורה על העולם הנוצר.

עד כאן דובר על שני החלקים הראשונים של הפסוק: על "אחרי הוי"ה אלוקים" ועל "תלכו". כעת ממשיך אדמו"ר הזקן לבאר את המשך הפסוק: ואחר ההליכה זו על ידי האהבה וההתפעלות, אחרי שהאדם הולך ונעשה יותר ויותר קרוב, עד שהוא מגיע לנקודה כזו שבה הוא אוהב את עצמותו של הקב"ה – כתיב: "ואותו תיראו", פירוש, דכתיב: "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק" (יחזקאל א, יד), שבנוגע לכך נאמר דלאחר שרץ לבך באהבה והתקרבות כנזכר לעיל, שוב לבחינת היראה שהוא בחינת הריחוק. בספר יצירה נאמר: "אם רץ לבך שוב לאחד", ויש נוסחים שכתוב בהם "שוב לאחור" (ספר יצירה א, ח). בכל אופן, הלב רץ משום שהוא אוהב, אלא שבנקודה מסוימת כביכול אומרים לו: עכשיו תחזור חזרה – וזהו ה-"שוב לאחור". כמו שכתוב: "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק" (שמות כ, יד). בהתחלה יכולים להיות לאדם אהבה וגעגועים, והם יכולים להיות כל זמן שהוא רואה דברים אחרים; אבל ברגע שהוא מגיע לפגישה עם המלך בעצמו, ממילא נופל עליו פחד גדול – והוא בורח חזרה אחורה. זה העניין של "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק": בהתחלה הם רצים ומתקרבים, ודווקא כאשר הם מגיעים קרוב מאוד – הם נסוגים אחורנית.

והנה הוא בחינת שמאל דוחה שבמשפיע, שמצד המשפיע כשירומם ויגביה יהיה יראתו נופלת על המקבל להיות ממנו ברחוק מקום, והיינו "שמאלו תחת לראשי" כו', שמאל העליון הדוחה, כמאמר: "יצר תינוק ואישה תהא שמאל דוחה" כו', וכמו שנתבאר במקום אחר. וזהו עניין שתי פעמים שמאל הנזכר לעיל: שמאל המקבל הוא מה שמשפיל את עצמו כנזכר לעיל, ושמאל דוחה דמשפיע כאשר מצד המשפיע ייפול הפחד על המקבל ויעמוד מרחוק כו', ודי למבין. וזהו עניין שתי הפרשות דקריאת שמע דרך כלל: בפרשה הראשונה בחינת הרצוא, כמו שכתוב: "ואהבת" כו', ובפרשה השנייה מקבל עליו עול מצוות כו'. וזהו "ואת מצוותי תשמרו" אחרי ההליכה

המשפיע, שזה "שמאל דוחה". אין הכוונה כאן שהמשפיע כשלעצמו מבקש לדחות את המקבל, אלא שכאשר המקבל נפגש במשפיע כבר אין לו יותר מה להגיד. אלו אולי קצת מעין דברי דרשה, אבל אני חושב שזה פשוטו של המקרא. יש את כל הסיפור של איוב, שגם אם לא מבינים אותו בדיוק עדיין יודעים פחות או יותר מה קורה שם. באחד הפרקים האחרונים של הספר איוב אומר: "לשמע און שמעתך ועתה עיני ראתך, על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר" (איוב מב,ה-ו). כביכול איוב אומר: בהתחלה הייתי איש מאמין, הרציתי על תורה ומצוות ומעשים טובים בכל העולם, הייתי מורה לרבים וכולם באו לשמוע את תורתך; אלא שכל זה היה רק למשמע אוזן. זו הייתה חוויה של האדם המאמין, שיש בה סוג מסוים של מרחק. בתוך המרחק הזה הייתי יכול לבוא לקב"ה ולהעביר עליו ביקורת, לומר לו: 'אני לא רוצה לריב איתך, אבל רק תדע שאתה לא צודק'. אלא שכאמור כל זה נבע מ-"לשמע אוזן שמעתך", אבל כעת – "ועתה עיני ראתך", עכשיו כשאני רואה אותך – "ונחמתי על עפר ואפר", כלומר

זה יראת ה'. שאל אותו הרבי אם הוא היה פעם לבד ביער, והוא ענה בחיוב; והרבי שאל אם הוא ראה שם זאב, והוא ענה שכן – והוא פחד ממנו. אז אמר לו הרבי: 'באותה שעה שפחדת ממנו, הייתה לך 'יראת זאב'. הסיפור הזה בעצם מראה שאדם שיושב ומתעסק עם עצמו הוא מאוד מתאים לאהבה, שכל כמה שהיא גדולה עדיין יש בה צד של נקודת עצמו. אבל כשנופלת על מישהו אימה גדולה, אז היא משתקת אותו – והוא כבר לא חושב יותר על עצמו. זוהי המדרגה של ביטול העצמות: אני מפחד, ושום דבר לא נשאר. אני לא מפחד במובן זה שעוד רגע הולכים לדקור אותי, אלא זהו פחד שמוציא ממני את כל הרגשת האני שלי.

והנה הוא בחינת שמאל דוחה שבמשפיע, שמצד המשפיע כשירומם ויגביה יהיה יראתו נופלת על המקבל, להיות ממנו ברחוק מקום. המאמר פתח בכך שישנם שני סוגים של שמאל: שמאל בבחינת המקבל ושמאל בבחינת המשפיע, הנותן. בהתחלה דובר על השמאל בבחינת המקבל, וזה כשאדם משפיל ומוריד את עצמו. אבל השמאל השני הוא בבחינת

וזהו עניין שתי פעמים שמאל הנזכר לעיל בתחילת המאמר: שמאל המקבל הוא מה שמשפיל את עצמו כנזכר לעיל, זהו השמאל מצידי, שאם אני רוצה להתקרב לקב"ה אז אני צריך להשפיל את עצמי. ויש שמאל דוחה דמשפיע, כאשר מצד המשפיע ייפול הפחד על המקבל ויעמוד מרחוק כו', ודי למבין. מצד מסוים, "שמאלו תחת לראשי" הוא דרגה יותר גבוהה מאשר "וימינו תחבקני", כיוון שיש בזה סדר, כמו הסדר של הרצוא ושוב. בספרים מדובר על כך שישנם ארבעה שלבים, והדבר בא לידי ביטוי גם בנוסח מנהג הספרדים שאומרים ב-'לשם ייחוד': "בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו": ביראה ובאהבה, באהבה וביראה. הכוונה היא שבתחילת הדרך בעבודת ה' על האדם להיות בבחינת היראה, ולאחר מכן הוא יכול להגיע לבחינת אהבת ה'. אלא שזו אהבה שהיא בדרגה נמוכה, ולכן לאחריה עולים לדרגת אהבה נוספת, אלא שהפעם היא גבוהה יותר; והאהבה הזו מובילה בסופו של דבר ליראה העליונה – יראת הרוממות. זה נכון שיש גם בהתחלה וגם בסוף יראה, אבל בהתחלה אני מפחד ואילו הסוף הוא כבר אחרי שעברתי את כל דרגות הפחד, והיראה נובעת מזה שאני עומד מול הקב"ה ויש לי יראה מצד הרוממות.

וזהו עניין שתי הפרשות דקריאת שמע דרך כלל: בפרשה הראשונה יש בחינת הרצוא, כמו שכתוב: "ואהבת את ה' אלוקיך" כו', ובפרשה השנייה מקבל עליו עול מצוות כו'. וזהו "ואת מצוותי תשמרו" (ויקרא כו, ג) אחרי ההליכה

על כל המציאות של העולם, על המציאות של עצמי ושל ילדיי, על המציאות של הרכוש שלי, על המציאות של הגוף שלי. כל אלו נעשו חסרי ערך בעיניי, משום שלאחר שראיתי אותך – כבר לא יכולות להיות יותר שאלות, לטוב ולמוטב, העפר והאפר כבר לא משנים שום דבר.

הנקודה היא שסתם אנשים רגילים הם בגדר של "לשמע אוזן שמעתיך" – יש להם כל מיני חזיונות, ולכן כל מיני דברים קשים להם. אבל מי שהוא ב-"ועתה עיני ראתך" – הוא כבר רואה את הדבר בעצמו. זה לא שזו נקודה שבה האדם כבר לא יכול להתווכח עם הקב"ה, אלא זו נקודה שבה כבר אין יותר מציאות, אין יותר עולם, הכל נמחק. זהו העניין של ביטול העצמות שמדובר עליו כאן: כשהמציאות נמחקת יש כבר אין יותר מקום לשום סוג של טענות. נקודת הביטול הזו נובעת מרוממות ה' שבלב האדם, שהיא מפילה עליו יראה גדולה, וזהו העניין של 'שמאל דוחה' שמצד המשפיע. מי שנופלת עליו יראה כזאת הוא כבר לא מנסה להידבק ולהתקרב, אלא הוא דווקא מתרחק.

והיינו "שמאלו תחת לראשי" כו' (שיר השירים ב, ו), שמאל העליון הדוחה, כמאמר: "יצר תינוק ואישה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת" כו' (סנהדרין קז, ב), וכמו שנתבאר במקום אחר. אלו שלושה דברים שאי אפשר רק לחבק ולאהוב, אלא צריך שיהיו איתם יחסים דו-צדדיים, יחס של "שמאל דוחה וימין מקרבת". כך למשל צריך את היצר, אבל גם צריך לשמור אותו באיזה מרחק.

ברצוא ושוב כנזכר לעיל, ודי למבין.

שום דבר אחר. לאחר מכן אפשר להגיע למדרגה של היראה, שהיא זורקת אותי ואומרת לי: 'לך תעשה משהו'. אז אמנם מקודם הייתי מאוהב מידי, אבל עכשיו כבר הגעתי למדרגה כזאת שאני יכול לשבת ולהתעסק בדברים המעשיים.

ברצוא ושוב כנזכר לעיל, ודי למבין. אם כן, אחר ההליכה ברצוא ושוב יש את העניין של "ואת מצוותי תשמורו", שזהו עניינה של הפרשייה השנייה שבקריאת שמע שמדברת על כך שהאדם ניגש גם לעשות מעשים. אם כן, מבחינה מסוימת בהתחלה מדובר על האהבה – שאם אני כל כך מאוהב אז אני כבר לא רוצה לעשות

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

